

Neierobežots skaistums var radīt lielu postu

Kanādas zeltgalvīte samazina sugu daudzveidību un padara augsni nabadzīgāku

Cik gan skaisti noraudzīties uz saules pielietiem, dzelteniem laukiem! Runa nav par rapsi, bet gan Kanādas zeltgalvīti, kas iecienījusi Latvijas āres un turpina tās iekarot. Tas ir invazīvs augs, kas izkonkurē citus augus un izsmel augsnes resursus. Skaistums, kas neierobežots, var nest lielu postu.

GINTAS GRINCĒVIČAS
TEKSTS UN FOTO

Ar ķīmiskām vielām nomāc citus augus

Kāda vēriņa "Staburaga" lasītāja pamanījusi invazīvo augu sarakstu, un liels bija kundzes pārsteigums, kad šajā sarakstā viņa ieraudzīja Kanādas zeltgalvīti, jo, braucot uz Rīgu, visas dzelzceļa malas un lauki esot šī auga gūstā. Sieviete dzīvo Aizkraukles pagastā, un arī tur visas ceļmalas pilnas ar dzelteno augu, vietām pat izveidojušās veselās audzes. Kundze interesējās, ar ko šī nekontrolētā auga izplatīšanās var beigties?

Kā jau visas invazīvas sugas, Kanādas zeltgalvīte ir ļoti ātraudzīga un agresīvs augs, apveltīts ar labu pielāgošanās mehānismu un spēji pielāgoties dažādiem augsnes apstākļiem. Līdz ar to šis augs konkurē ar citām vietējām sugām, dominējot un izspiežot tās. Rezultātā Kanādas zeltgalvīte veido dominantas lielas audzes, pārņemot un noņņojot citus augus. Invazīvais augs ir konkurētspējīgāks pēc barības resursiem — minerālvielām un augsnes mitrumu, kā arī saules gaismu. "Kanādas zeltgalvīte izveidojot blīvas audzes, zemes auglība samazinās — invazīvais augs to iztukšo. Tā kļūst nabadzīga. Kanādas zeltgalvīte izdala ķīmiskas vielas, kuras nomāc citu augu augšanu un sēklu dīgšanu. Zinātniski to sauc par alē-

SAULAINA CEĻMALA. Aizkrauklē, Torņu ielā, paveras plašas Kanādas zeltgalvītes audzes.

lopātiju. Šīs vielas nav indīgas, neskaitās alergēni un nenodara kaitējumu cilvēkiem vai dzīvniekiem, kas to lieto uzturā. Ja rūpīgi paskatās vietā, kur ir šī invazīvā auga audze, zem augšējā kļāja pie zemes gandrīz nekā nebūs — tukšums. Tik katrās augšanas apstākļos citi augi nespēj izdzīvot. Zālēdāji Kanādas zeltgalvīti nav iecienījuši. Priekšroka tiek dota gardākiem, maigākiem un sulīgākiem augiem," skaidro Aiva Bojāre, "LIFE-IP LatViaNature" projekta un invazīvo augu eksperte.

Dekoratīvais ieburcējs

Kanādas zeltgalvīte ir daudzgadīgs augs, kas veido cerus — saknes dzen uz sāniem. Auga galvenais izplatīšanās veids ir ar sēklām. Viens augs sezonā var saražot līdz pat 10 000 sēklu ar lidmatīniem. Eksperte stāsta, ka lielākoties sēklas pēc tam izplatās ar vēju, taču tās tiek pārnestas arī ar apaviem, apģērbiem, dzīvnieku kažokiem, mašīnām vai traktortehniku. "Diemzēl izplatības apļesēs tiek rēķinātas un noteiktas tikai latvānīm, kas šobrīd ir vienīgā oficiālā invazīvā augu suga Latvijā. Citiem invazīviem augiem precīzi aprēķini netiek veikti, bet, braucot pa Latviju, var redzēt daudz neap-saimniekotu lauku, kas lenām blīvi aizaug ar Kanādas zeltgalvīti. Šis augs Latvijā ir sastopams praktiski visur, kur nenotiek lauksaimnieciskā darbība," stāsta A. Bojāre.

Kanādas zeltgalvīti, līdzīgi kā daudzus citus Latvijā sastopamos augus, var izkaltēt un lietot iekšīgi, pagatavojot tēju vai tinktūru. Savulaik Kanādas zeltgalvīti Latvijā ievada kā dekoratīvu augu, papildinājumu dārzkopībā. Augam ir ilgs ziedēšanas laiks — no jūlija beigām līdz pat oktobrim tas piecē ar dzel-

tenīgi zeltainajiem ziedieniem. To bieži izmanto dekoratīvajā dārzniecībā un floristikā, pušķu veidošanā. "Izskatās skaisti, bet cilvēki joprojām nesaprot, ka šo augu sugu nevajadzētu apzināti kultivēt un audzēt. Ja to tomēr dara, tad ar apdomu. Griezt pušķiem var, bet negaidīt, līdz augs nogatavina sēklas. Ja tas tomēr noticis, tad arī pēc auga izmešanas tas var rast iespēju izplatīt sēklas un vairoties," skaidro invazīvo augu eksperte.

Lai izskaustu, jānopļauj pareizajā laikā

Dārzā, par kuru rūpējas, kontrolēt Kanādas zeltgalvīti nav problēmu. Ja augu nogriež pirms sēklu veidošanās, tad nepastāv risks, ka tas nekontrolēti izplatīsies apkaimē. Diemzēl praksē tā nenotiek, eksperte stāsta, ka cilvēki nav tik apzinīgi. Lai ierobežotu šī invazīvā auga izplatību, nedrīkst ļaut tam ziedēt līdz brīdim, kad gatavojas sēklas. "Kanādas zeltgalvīte zied no jūlija beigām līdz pat oktobrim. Lai invazīvo augu izskaustu, vēlams to nopļaut pirms ziedēšanas vai ziedēšanas sākuma stadijā. Ja dārzā tie ir pāris ceri, kuru izplatību iespējams kontrolēt, tad augs jānogriež, tuvojoties pārziedēšanas laikam, un droši jāutilizē, lai sēklas tālāk neizplatītos. Visdrošākais veids būtu nogrieztu augu sadedzināt. Pašvaldības savas teritorijas plaņi, diemzēl bieži vien nākas novērot, ka pļaušana notiek jau tajā brīdī, kad ir ienākušas sēklas un daļa no jau izsējusies. Novēlota pļaušana šajā gadījumā palīdz augam izplatīties," skaidro A. Bojāre.

Kanādas zeltgalvītes vizītkarte

LATĪNISKAIS NOSAUKUMS 'Solidago canadensis'.
ZIED no jūlija beigām līdz oktobrim.
DAUDZGADĪGS kurvziežu dzimtas lakstaugs.
AUGSTUMĀ var sasniegt pat pusotru metru.
BLĪVA SKARVEIDA ZIEDKOPA ar dzelteniem ziediem.
AUGLIS — cilindrisks, apmattots sēklenis.
VAIROJAS gan ar sēklām, gan sakņu dzinumiem. Ļoti dziļa sakņu sistēma.
ZĪMĒTENE — Ziemeļamerikas mērenā klimata josla.

KAPRĪZAIS RADINIEKS. Aizkraukles pilsētas centrā puķu dobē sastopama zeltgalvītes pieradinātā šķirne.

Sērga, pret kuru necinās

Invazīvie augi Latvijā ir ļoti aktuāla problēma. Bez visiem zināmā latvāņa, kas ir bistams cilvēku veselībai, ir virkne citu invazīvo sugu. Jau šobrīd ir atlasītas 73 sugas, kuru vidū ir arī Kanādas zeltgalvīte, kuras ir zināmas un to negatīvā ietekme uz ekosistēmu jau ir pierādīta vai tās tuvākajā nākotnē var radīt negatīvo ietekmi. "Diemzēl likumdošana nav sakārtota. Kamēr šis invazīvo augu sugas netiks iekļautas oficiālajā invazīvo augu sarakstā, tikmēr bez likumiska spēka cīņa pret šo augu nekontrolētu izplatību ir problemātiska. Tāpat Latvijā turpina ienākt jaunas sugas, kas nākotnē arī var radīt negatīvu ietekmi. Jebkurai sugai ļoti savairojoties, tas rada ekonomiskos zaudējumus. Maiņas ainava, augsnes struktūra un auglība. Ja gadiem neko nedara lietas labā, tad izplatības areāls tikai pieaug. Latvijā ir daudz neap-saimniekotu platību. Braucot var redzēt plašus, dzeltenus laukus — skumji, ka nekas netiek darīts lietas labā. Kanādas zeltgalvīte ir viens no tiem augiem, kas nav grūti ierobežojams. Augs labi padodas pļaušanai. Pat ja nopļauj vienu reizi sezonā, pareizā laikā, tas ļoti samazina tās izplatīšanās iespēju. Ar intensīvu

INESE RUPENHEITE-SKERANSKA, Aizkraukles pilsētas labiekārtošanas speciāliste.

AIVA BOJĀRE, "LIFE-IP LatViaNature" projekta un invazīvo augu eksperte.

pļaušanu no šī invazīvā auga var pat atbrīvoties. Cīņa ir krietni vieglāka nekā ar latvāni vai citiem invazīviem augiem, diemzēl nekas netiek darīts tādos apjomos, kā vajadzētu," skaidro eksperte.

Kaprīzais radinieks — pieradinātā zeltgalvītes šķirne

Aizkraukles pilsētas centrā ir stādījumi, kurā garāmgājēji var apskatīt zeltgalvītes. Inese Rupenheite-Skeranska, Aizkraukles pilsētas labiekārtošanas speciāliste, to dabūjusi mantojumā no priekšgājējiem. Augs galvasāpes gan nesagādājot, jo tā nav pamatsuga, bet pieradinātā šķirne. "Augs ir kompakts, zemāks nekā savvaļas priekšteči. Tas arī neiesējas un neizplatās kā plāvās sastopamās zeltgalvītes, šķirne ir kaprīzāka, prasīgāka, par draudu citiem augiem to uzskatīt nevar. Vizuāli šis augs izskatās labi, arī dažādās dekorācijās, tostarp, pilsētas pasākumos. Nogriezts un ielikts vāzē, tas ilgi saglabājas sveigs. Pilsētas teritorijā tiek pļauta pietiekami bieži, tāpēc Kanādas zeltgalvīte nespēj ieviesties," stāsta labiekārtošanas speciāliste.

Lielāka problēma ir privātie īpašumi pilsētas teritorijā, kur šis augs pļēš diezgan lielās platībās. ♦

Daži no biežāk sastopamajiem invazīvajiem augiem Latvijā:

- * baltā robīnija,
- * ošlapu kļava,
- * adatainais dzelzongurķis,
- * austrumu dzīpērkone,
- * daudzlapu lupīna,
- * Kanādas zeltgalvīte,
- * sarkanais plūškoks,
- * plūmjlapu aronija,
- * Sosnovka latvānis,
- * vārpainā korinte,

Ar pilno invazīvo augu sugu sīkrtinām var iepazīties mājaslapā www.latvianature.lv.

MAF
Mediju atbalsta fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild laikraksts "Staburags".